

СЕКЦІЯ 2

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

SECTION 2

GLOBAL CHALLENGES AND MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL LAW

УДК 340.1

Войтишин Ю.
*аспірантка 1-го року навчання
спеціальності 081 «Право»*

Захист сімейних правовідносин в контексті Європейської конвенції з прав людини

Україна ратифікувала кілька міжнародних конвенцій, спрямованих на захист прав людини загалом (таких як Загальна декларація про права людини) або прав особливо вразливих членів суспільства (наприклад, Конвенцію ООН про права дитини). Серед цих конвенцій Європейська конвенція з прав людини є найважливішою для сучасних цілей, оскільки вона все більше впливає на діяльність українських, і не тільки, судів (Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод). Ця конвенція відрізняється від інших двома ключовими аспектами. По-перше, будь-яка особа, яка вважає, що її права були порушені, може звернутися до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ у Страсбурзі). Якщо суд дійде висновку, що Україна порушила свої зобов'язання за Конвенцією, уряд зобов'язаний внести зміни до відповідного закону, щоб він відповідав Конвенції, компенсувати заявнику, якщо це буде наказано, та вжити інших необхідних заходів. Таким чином, успішні позови є важливими як для конкретного заявника, так і для заохочення до прийняття законодавства, яке уряд міг би інакше не запровадити [1].

По-друге, і що ще важливіше, Європейська конвенція з прав людини була включена до законодавства України Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» № 475/97-ВР від 17.07.97. На відміну від багатьох інших міжнародних конвенцій, вона має пряме виконання в національних судах. Це не робить право на індивідуальне звернення до ЄСПЛ непотрібним, оскільки особа може не мати національного засобу правового захисту. Однак той факт, що аргументи щодо прав людини

тепер можна висувати в національних судах, значно збільшує ймовірність того, що позивачі посилатимуться на Конвенцію. З моменту набрання чинності вищезазначеного закону він глибоко вплинув на сімейне право, що робить доцільним коротко пояснити підхід Закону та положення, які найчастіше використовуються в контексті сімейних правовідносин [2].

Конвенція була розроблена після Другої світової війни для захисту осіб від держави. Якби це була її єдина функція, її застосування до спорів між членами сім'ї було б дещо обмеженим. Однак Конвенція є «живим» документом, і Суд постановив, що держави-підписанти мають позитивні зобов'язання вживати заходів для сприяння правам, гарантованим Конвенцією. Це включає та забезпечує дотримання певних прав. Більше того, хоча Конвенція безпосередньо не впливає на спори між приватними особами – наприклад, батько не може просто подати до суду на матір за порушення його конвенційних прав, якщо йому було відмовлено у спілкуванні з дитиною – він може мати непрямої вплив, оскільки суди підпадають під законодавче визначення «державної влади» і, таким чином, зобов'язані діяти у спосіб, сумісний з конвенційними правами. Поєднання цих факторів означає, що конвенційні права повинні враховуватися навіть у внутрішньосімейних спорах.

Застосування гарантії свободи слова, викладеної у Статті 10 (Свобода слова), до сімейного права не є одразу очевидним. Але що робити, якщо засоби масової інформації намагаються опублікувати інформацію про зміни в сім'ї дитини, які можуть зашкодити благополуччю дитини? Стаття 10 не є абсолютним правом, а винятки, викладені у статті 10 (2), включи «захист репутації або прав інших осіб». Також очевидно, що права ЗМІ, гарантовані статтею 10, можуть суперечити правам особи, гарантованим Статтею 8. Як слід вирішувати такий конфлікт? У справі *Re S (Minors)* суд наголосив, що жодна зі статей не має пріоритету, і що у разі конфлікту між статтями «слід звернути пильну увагу на порівняльну важливість конкретних заявлених прав». Необхідно враховувати обґрунтованість втручання або обмеження права за кожною статтею, і будь-яке таке втручання або обмеження також має бути пропорційним [3].

Стаття 12 (Право на шлюб та створення сім'ї) Конвенції передбачає, що «чоловіки та жінки шлюбного віку мають право одружуватися та створювати сім'ю відповідно до національного законодавства, що регулює здійснення цього права». Протягом багатьох років на це успішно посилалися транссексуали, які прагнули визнання своєї зміненої статі для цілей шлюбу, пари, які не могли одружитися через сімейні стосунки між ними, пари, що підлягали імміграційному контролю та повинні були отримати дозвіл на шлюб, пари або особи, які прагнули доступу до допоміжних репродуктивних технологій. Однак ЄСПЛ постановив, що Стаття 12 не гарантує право на шлюб одностатевим парам і що окремі держави-члени самі вирішують, чи дозволяти одностатевим парам одружуватися в межах своєї юрисдикції [4,5].

Цей короткий огляд Конвенції формує певне деяке уявлення про різні контексти, в яких сімейні правовідносини, які вона гарантує, можуть бути актуальними, і його слід враховувати під час вирішення спорів щодо сімейних правовідносин громадян України.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» № 475/97-ВР від 17.07.97 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр#Text>
3. Re S (Minors) (Care Order: Implementation of Care Plan); Re W URL: <https://vlex.co.uk/vid/re-s-minors-care-793500649>
4. International Journal of Law in Context , Volume 8 , Special Issue 2: Family – An International Affair, June 2012, pp. 326 – 327 URL: <https://doi.org/10.1017/S174455231200016X>
5. Рішення ЄСПЛ Band L v United Kingdom (2006) URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-70136%22%5D%7D>

УДК 341.229

Заставна О. П.
*кандидат юридичних наук, викладач кафедри
міжнародного та європейського права
Західноукраїнського національного університету*

Принцип непривласнення Космосу та сучасні тенденції розвитку міжнародного космічного права

Упродовж останніх десятиліть людство дедалі активніше розвиває космічну діяльність, що супроводжується зростанням інтересу до використання природних ресурсів небесних тіл. Цей процес поставив низку питань перед міжнародною спільнотою, зокрема щодо правового режиму доступу до ресурсів у космосі та можливості їх комерційного використання. У цьому контексті принцип непривласнення, закріплений у Договорі про космос 1967 року, набуває особливої актуальності.

Згідно зі статтею II Договору про космос, «Космічний простір, включаючи Місяць та інші небесні тіла, не підлягає національному привласненню ні шляхом проголошення суверенітету, ні шляхом використання або окупації, ані будь-яким іншим способом» [1]. Ця норма була покликана забезпечити мирне і рівноправне використання космосу всіма державами. Проте з розвитком приватного сектору, появою нових технологій та запуском програм комерційного видобутку, як-от Artemis Accords [2], актуалізувалося питання межі між «використанням» і «привласненням» ресурсів.

Наукове співтовариство пропонує різні підходи до інтерпретації цього принципу. Так, І.Т. Теннен вважає, що для забезпечення справедливого та передбачуваного правового середовища необхідне розроблення механізму «права на освоєння» (enterprise rights), що не суперечить забороні суверенізації, проте гарантує стабільність інвесторам [3, с.295]. Дж.В. Ренч,